

З одного боку, ми не можемо застосовувати цей матеріал без посилань, тому що «самоплагіатом є використання без відповідних посилань оприлюднених раніше гіпотез, математичних теорем, моделей, алгоритмів, фотографій, таблиць, фактичних даних тощо, які містять наукові результати автора» [1]. З іншого боку, регулярне посилання на власні попередні праці також сумнівне, тому що «провідні наукові видання і університети світу часто розглядають надмірні посилання на власні публікації як порушення академічної доброчесності з метою штучного підвищення наукометричних показників автора» [1].

Грунтуючись на вищенаведеному та інших подібних прикладах, ми вважаємо, що поняття самоплагіату має бути уточнене. На наш погляд, самоплагіат має бути визначений як оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів, що повторюють попередні дані у незміненому вигляді, без їхньої подальшої обробки для отримання нових результатів. З іншого боку, до об'єму поняття самоплагіату не має включатися опис принципових авторських моделей та алгоритмів, тому що без їхнього пояснення незрозумілою залишиться емпірична частина дослідження.

Список посилань

1. Бахрушин В. Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності: Аналітична записка. URL: <http://surl.li/mfcum>

2. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту», стаття 42, частина 4. URL: <http://surl.li/lgddx>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-112>

ДОБРОЧЕСНЕ НАПИСАННЯ ВИПУСКОВИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ: УНИКНЕННЯ ПЛАГІАТУ

Кучеренко І. А.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
м. Біла Церква, Київська область, Україна*

Сучасна система освіти чітко декларує дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти і науково-педагогічними працівниками.

У нормативних документах України цей термін вперше з'явився у липні 2001 року у новій редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права». Відповідно до Закону України «Про освіту» [1], до основних порушень академічної доброчесності належать: академічний плагіат (використання чужих публікацій, думок, ідей, відсутність посилань тощо); самоплагіат (використання власних попередньо оприлюднених публікацій як нових, повторне подання власних проєктів тощо); фабрикація (подання вигаданих, непідтверджених цифрових даних, різноманітних доказів тощо); фальсифікація (непідтверджена апробація чи корегування результатів своїх дослідження та ін.); обман (включення як співавторів осіб, котрі не брали участі в дослідженні, написання роботи і видання її під чужим іменем тощо).

Термін «плагіат» має латинське походження і в перекладі означає «викрадач». Словник *Webster's Encyclopedic Dictionary* фіксує дефініцію поняття «плагіат» – це «несанкціоноване використання мови і думки іншого автора та подання їх як своїх власних» [2]. Дослідник, у роботах якого виявлено плагіат, стає плагіатором – викрадачем чужих текстів і думок.

Нині можемо спостерігати, що ще одним видом порушення академічної доброчесності може бути використання здобувачами освіти штучного інтелекту. У 2022 році з'явився безкоштовний доступ до ChatGPT, що спричинило низку ризиків у дотриманні академічної доброчесності під час здійснення освітньої і науково-пошукової діяльності. Здобувачі освіти мають у процесі написання кваліфікаційної роботи уникати тексту, написаного за допомогою штучного інтелекту, адже сучасні програми (наприклад, StrikePlagiarism.com від компанії Plagiat.pl) нині відмічають тексти, абзаци, мікротеми тощо, створені за допомогою ChatGPT. На наш погляд, студенти, магістранти, слухачі курсів підвищення кваліфікації під час написання дослідження можуть використовувати штучний інтелект як помічника, опору в пошуково-дослідній діяльності. Наприклад, для розшуку необхідних наукових і науково-методичних джерел, огляду наукової літератури, створення структурних компонентів дослідження та ін. При цьому, потрібно зазначати, що штучний інтелект був використаний у певних частинах роботи. Використання можливостей і функціоналу ChatGPT для повного написання тексту всієї, чи значної частини випускної кваліфікаційної роботи не припустимо. Відповідальність за це покладається на автора / авторку випускної кваліфікаційної роботи і може розглядатися у певних ЗВО, як порушення академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності.

Текст кваліфікаційної випускної роботи має відповідати таким основним показникам:

- унікальність – відсоткове співвідношення тексту до загального обсягу матеріалу на основі співпадіння / збігу з іншими публікаціями;
- оригінальність – кількісне співвідношення авторського тексту до всього загального тексту роботи;
- наукова обґрунтованість – переконливість, достатня підтвердженість фактами, цитатами, покликаннями, кількісними доказами тощо певної науки;
- практична значущість – реально визначена користь для певної практичної діяльності, можливість її використання.

Список посилань

1. Закону України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18?lang=uk#n13>
2. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. New York ; Toronto ; London ; Sidney ; Auckland : Gramercy Books, 1996. 1693 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-113>

ПРО ДЕЯКІ БАЗОВІ СКЛАДОВІ, НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ «ДОБРОЧЕСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ» У НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Лабуткіна Т. В.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та комп'ютерно-інтегрованих
технологій фізико-технічного факультету
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Пропозиція назвати цю публікацію «есе» надає можливість аналізувати проблему дотримання доброчесності у науковій діяльності, викладаючи думки не структуруючи їх суворо за класичними схемами наукової роботи, представляючи їх у формі довільної прозової композиції, розглядати проблему у зручній послідовності, спираючись на думки фахівців та досвід наукової спільноти (у тому числі, на різноманіття думок авторів колективної монографії [1], на аналіз